

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Наставно-научно веће

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука од 22.10.2015. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације Радивоја Јововића под насловом „**Италијанска левица после Хладног рата: путеви идеолошке трансформације**“. Након прегледа рада, Комисија у саставу проф. др Зорана Стојиљковића, проф. др Душка Радосављевића, професора Универзитета Унион - Факултета за правне и пословне студије, и проф. др Славишу Орловића, ментора, подноси Наставно-научном већу Факултета следећи

Извештај

о прегледу и оцени докторске дисертације

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Радивоје Јововић рођен је 20. октобра 1984. године у Сомбору, Република Србија. Основну школу (школа „Вук Стефановић Караџић“) завршио је у Црвенки, а средњу школу (гимназија „Светозар Марковић“) у Новом Саду. Основне академске студије завршио је 2006. године на Факултету за услужни бизнис у Новом Саду (смер Менаџмент у сектору јавних услуга), са просеком оцена 9,27. Био је стипендиста истог факултета у школској 2005/2006 години. Мастер академске студије завршио је 2008. године на Факултету за правне и пословне студије у Новом Саду (смер Политички системи и јавна управа) са просеком оцена 10,00, одбранивши тезу под насловом „Политички и партијски систем Италије“. Добитник је стипендије истог факултета за школску годину 2007/2008. Докторске студије уписао је 2009. године на Факултету политичких наука Универзитета у Београду – смер Студије политикологије. Положио је све испите са просечном оценом 9,50. Био је стипендиста овог факултета у школској 2010/2011 години.

Пре заснивања првог радног односа обављао је разне хонорарне послове, међу којима и послове у сарадњи са Центром за Слободне Изборе и Демократију и

Националним Демократским Институтом, као и посао предавача италијанског језика у приватним школама страних језика у Новом Саду. У децембру 2007. године заснива радни однос на Факултету за правне и пословне студије – Нови Сад, у звању сарадника у настави. У јануару 2010. године на истом факултету заснива радни однос у звању асистента. Као технички секретар и члан организационих тела учествовао је у организацији научних конференција овог факултета, те био ангажован и у раду научне невладине организације Војвођанска политиколошка асоцијација, која је колективни члан Удружења за политичке науке Србије. Објавио је већи број научних радова у домаћим научним часописима и зборницима, од којих неколико садржајно повезаних са темом докторске дисертације. Објављени научни радови тематски углавном припадају политичкој социологији, политичкој теорији и политичком систему. До сада је одржао већи број предавања из своје струке и био учесник значајног броја трибина ван институције на којој је запослен, нарочито сарађујући са невладиним сектором. Сарађивао са штампаним и електронским медијима као аутор већег броја научних и новинских текстова на теме из научних области којима се бави. Члан је Савета Филозофског факултета у Новом Саду. Течно говори италијански и енглески језик.

Списак објављених научних радова

1. Јововић, Радивоје. „Револуција и слобода у политичкој теорији Хане Арент.“ *Политикон* 3, 7 (2014): 45-60.
2. Јововић, Радивоје. „Политизација националних савета.“ У *Национални савети националних мањина и култура*, уред. Душко Радосављевић, Ева Вукашиновић и Мирослав Кежежди, 52-65. Нови Сад: Завод за културу Војводине; Покрајински омбудсман АП Војводине, 2013.
3. Кордић, Љиљана, Николина Матијевић и Радивоје Јововић. „Корупција у Републици Србији и право на достојанствен рад.“ *Политикон* 2, 4 (2013): 109-26.
4. Радосављевић, Душко, Николина Матијевић и Радивоје Јововић. „Политичко и јавно представљање националних заједница у Војводини.“ У *Мултикултуралност и савремено друштво (том II)*, уред. Милан Живковић, 146-57. Нови Сад: Висока школа Правне и пословне академске студије др Лазар Вркатић, 2013.

5. Јововић, Радивоје. „Синдикати и политика у Италији.“ У *Синдикати и политика*, уред. Срећко Михаиловић и Зоран Стојиљковић, 177-86. Београд: Јавно предузеће Службени гласник; Центар за развој синдикализма, 2012.
6. Јововић, Радивоје. „Избори и изборна кампања у Војводини.“ У *Избори и формирање владе у Србији 2012.*, уред. Славиша Орловић, 83-95. Београд: Факултет политичких наука; Центар за демократију, 2012.
7. Јововић, Радивоје. „Концепт хегемоније у Грамшијевој политичкој теорији.“ *Политикон* 1, 2 (2012): 88-105.
8. Јововић, Радивоје. „Левица у Италији: компромитација и трансформација.“ *Политикон* 1, 1 (2012): 89-100.
9. Јововић, Радивоје. „Положај шефа државе у политичком систему Србије.“ *Право и политика* 4, 1 (2011): 28-45.
10. Јововић, Радивоје. „Реформом изборног система ка консолидацији демократије.“ У *Партије и избори у Србији – 20 година*, уред. Славиша Орловић, 271-82. Београд: Факултет политичких наука; Центар за демократију; Фондација Фридрих Еберт, 2011.
11. Јововић, Радивоје. „Узроци хроничне нестабилности италијанске извршне власти.“ У *Годишњак Факултета политичких наука* 5, 5 (2011): 293-308.
12. Јововић, Радивоје. „Италијанским примером до модерног српског региона.“ У *Друштвени изазови европских интеграција: Србија и упоредна искуства (том I)*, уред. Ђорђе Ђурић, 561-76. Нови Сад: Факултет за правне и пословне студије; Прометеј, 2010.
13. Јововић, Радивоје. „О кризи у Америци.“ У *Појединац, породица и предузеће у условима друштвено-економске кризе: стање и могућности превазилажења*, 332-347. Нови Сад: Факултет за правне и пословне студије, 2009.

Докторска дисертација кандидата Радивоја Јововића под насловом „Италијанска левица после Хладног рата: путеви идеолошке трансформације“ садржи 251 страну стандардног формата, од чега су 203 стране основни текст, 17 страна коришћени извори, а 31 страна прилози.

Дисертација садржи Уводна разматрања, четири основна поглавља рада – „Теоријско-методолошки приступ и основни појмови“, „Италијанска левица у Хладном

рату“, „Промене на пољу идеја и симбола: идеационо објашњење идеолошке трансформације највеће партије италијанске левнице“, и „Утицаји социјално-економских структура на идеолошку трансформацију највеће партије италијанске левнице“ – као и Закључна разматрања.

Докторска дисертација Радивоја Јововића представља вишедимензионалну анализу једног савременог феномена у политичком пољу. У сврху израде дисертације кандидат је користио и анализирао значајан број монографија и научних радова италијанских аутора (поред домаћих и других страних аутора), као и бројне медијске изворе, извештаје и анализе званичних института и јавних организација, акцентујући приступ на анализи садржаја.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације је процес идеолошке трансформације италијанске левнице након Хладног рата.

Са крајем Хладног рата дошло је до великих турбуленција на левици, те је процес који је започео кризом државе благостања у Западној Европи умногоме оснажен. Крај Хладног рата означио је пропаст перспективе друштвено-економског модела алтернативног капитализму, произвео значајну компромитацију левичарских идеја, симбола и практичних експеримената, те је и убрзао процесе глобализације са којима се левица тешко носи. Левица, било радикална било умерена, од тада налази се у интензивном и дугом таласу идеолошких превирања и преиспитивања.

Тема рада, идеолошка трансформација италијанске левнице, утолико је више упечатљива јер осликава и амбијент и карактер италијанског друштва током Хладног рата. Италија је у том периоду имала врло снажну културну и политичку позицију левнице. Устав Италије, донет далеке 1947. године, указује на јаку левичарску оријентацију једног капиталистичког западноевропског друштва. Устав није био само мртво слово на папиру; друга и трећа партија партијског система биле су Комунистичка партија Италије и Социјалистичка партија Италије, док је и фракција најјаче партије система, Демокришћанске партије, представљала снагу италијанске левнице. Поред наведених, и неке мање релевантне партије биле су левичарски усмерене; Социјалдемократска партија Италије и Републиканска партија Италије. Све наведене партије, изузев Комунистичке, учествовале су у италијанским владама током

целог периода Хладног рата. Италија је крај Хладног рата дочекала као држава са владама умереног левог усмерења. Процеси, који су раније задесили друга западноевропска друштва са државом благостања, падом Берлинског зида постали су интензивнији и видљивији у анахроно постављеној економији италијанског друштва. Након периода одлагања прилагођавања глобалним трендовима, Италијанска левица убрзано је ремоделовала идеолошки идентитет и практичне политике, све више исказујући афинитет неолибералним концептима. Стога се истраживање ових процеса може посматрати као анализа временски збијених процеса идеолошких трансформација које је левица другде доживљавала постепеније.

Кандидат се у раду усредсредио на идеолошке трансформације највеће партије италијанске левике, Комунистичке партије Италије, односно, њене партије-наследнице. Наиме, након Хладног рата у Италији се десио велики корупционашки скандал након ког су друге (старе) партије левике престале да постоје. Италија је затим доживела изражену пролиферацију ситних левичарских актера. У наредном периоду настајале су, спајале се и распуштале десетине ситних партија левике. Анализа идеолошких трансформација ових партија, с обзиром на њихов привремени карактер, изузетну бројност и значајно мању подршку у бирачком телу (у односу на партију-наследницу Комунистичке партије Италије), није у фокусу рада, премда кандидат у раду обраћа пажњу и на њихово деловање. Кандидат се осврће и на деловање партија тврде левике, које су проистекле из мањинских струја Комунистичке партије Италије, али их такође не ставља у центар анализе зато што у њиховом случају није дошло до идеолошких трансформација у периоду којим се бави рад, али и зато што је њихова бирачка подршка била изразито мањинска.

Убедљиво највећа партија италијанске левике била је наследница Комунистичке партије Италије, која је временом мењала називе и идеолошки идентитет: Демократска партија левике, Демократе са левике и, на крају, Демократска партија. Ова партија била је непобитни стожер окупљања италијанске левике, главни „идеолог“ италијанских влада и коалиција на левици, отуда анализа њених идеолошких трансформација представља модел рефлексije каузалитета и квалитета идеолошких промена италијанске левике генерално. Из свих наведених разлога кандидат се у раду усредсређује на ову највећу партију левог дела партијско-идеолошког спектра Италије.

Примарни циљ дисертације односи се на дијагностификовање узрока идеолошких трансформација италијанске левике након Хладног рата. Дакле, научни циљ истраживања јесте *научна експланација*, тј. *научно објашњење*, ових процеса. Основно

истраживачко питање докторске дисертације је: *који су узроци довели до идеолошких трансформација највеће партије италијанске левице након Хладног рата и каквог су карактера те идеологије?*

У раду је утврђено да се највећа партија италијанске левице, а са њом и читав низ мањих партија које су учествовале у левичарским коалицијама, константно померала ка десници. Анализирајући програме и друга партијске изворе, јавно деловање партијских званичника, анализе бројних аутора, као и конкретне примењене мере левице на власти, аутор је дошао до закључка да се највећи део левице, предвођен њеном највећом партијом, у кратком историјском периоду идеолошки трансформисао из (евро)комунистичке позиције у снажног заговорника слободног тржишта. Ова левица је, формално и декларативно, за мање од две деценије постала заступником Трећег пута (по узору на друге партије у Европи у том периоду), док је у политичкој пракси већ током деведесетих година заузела ово становиште. У последњим потпоглављима рада указано је да овај тренд померања удесно није завршен те да највећа партија италијанске левице исказује све већи афинитет ка класичним неолибералним поставкама, што поставља питање њеног „левичарења“.

У раду је изнет закључак да су узроци идеолошке трансформације како материјалног карактера (структуралистичко објашњење које се базира на узроцима измењене социјално-материјалне стварности), тако и идејно-симболичког (идеационо објашњење које аргументацију заснива на комунитарној перцепцији идеја, појмова и симбола). Док су у случају структуралистичког објашњења узроци били аналогни глобалним трендовима (глобализација, раст средње класе, продужен животни век итд.), у случају идеационог објашњења аутор долази до закључка да су, поред важне компромитације левице као последице тренда након пада Берлинског зида, значајну катализаторску улогу одиграли и аутентично италијански процеси и феномени: корупционашки скандал с почетка деведесетих година, деловање медијске империје деснице Силија Берлусконија у контексту слабе владавине права и недемократских процеса у политичком пољу, као и новонастала перцепција левице као неефикасне и нестабилне у контексту вршиоца власти.

Докторска дисертација кандидата Јововића може се посматрати као студија случаја Италије. Научни значај ове дисертације огледа се у неколико димензија. Прво, студија случаја корисна је у компаративној перспективи јер одговара на питање да ли су процеси на италијанској левици били аналогни ширим трендовима, а одговор је потврдан. Друго, допринос кандидата огледа се у детаљној анализи процеса

идеолошких промена којом је поменути дошао до сазнања о извесним специфично италијанским феноменима који су оснажили те процесе. Пре свега, реч је о контекстуалној и контекстуализованој анализи. Указујући на значај који су у овим процесима имали ти феномени, кандидат Јововић тежи да научно разјасни и осветли широј научној јавности релативно мало познате појаве и у тој мери рад је иновативан. Такође, кандидат поставља питање могућности ревитализације идејно девестиране италијанске левнице и износи став о перспективи овог дела партијско-идеолошког спектра, као и размишљања о потенцијалним правцима и мерама њене практичне и идејне рестаурације. Овим се нуде питања за даље промишљање и стреми отварању перспектива и простора за нова истраживања и анализе које могу дати детаљније одговоре и доприносе, за шта ова дисертација пружа јако добру научну основу.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У дисертацији се полази од *основне хипотезе* да су идеолошке трансформације левнице, поред глобално важних трендова у Италији, условили и извесни идиосинкратични узроци, тј. специфични услови италијанске политичке и друштвене стварности.

Глобални трендови, како је већ наведено, исказани су као промене материјалне стварности и промене на пољу идеја и симбола. Када је реч о првој групи узрока, кандидат Јововић поставио је *помоћне* хипотезе по којима су следећи узроци утицали на идеолошко кретање италијанске левнице у правцу деснице:

1. Раст средње класе, као разлог померања левнице удесно с циљем придобијања веће бирачке подршке;
2. Глобализација, као појава која међународном конкурентношћу превасходно економски оптерећује левичарске концепте;
3. Продужен животни век, као разлог теже одрживости левих економских политика;
4. Технолошка незапосленост, као структурни проблем савремених економија и такође разлог тежег одржања левих концепата; и
5. Светска економска криза из 2008. године.

Аутор је својим истраживањем потврдио помоћне хипотезе, изузев у случају претпостављеног утицаја технолошке незапослености, која није била од значаја по идеолошка померања на италијанској левници.

Глобални тренд на пољу идеја и симбола исказан је пропашћу комунистичких експеримената Источне Европе, чија је кулминација као догађај био Пад Берлинског зида. Кандидат закључује да је и ова помоћна хипотеза потврђена.

Када је о идиосинкратичним узроцима реч, аутор је поставио следеће *помоћне* хипотезе као претпостављене узроке идеолошким трансформацијама:

1. *Tangentopoli* („Танђентополи“), као велики корупционашки скандал с почетка деведесетих година, који је, по претпоставци кандидата, значајно компромитовао левичарске традиције у Италији;

2. Медијска империја деснице као претпостављени узрок компромитације левичарских система идеја, концепата и симбола; и

3. Нестабилност левичарских влада као узрок измењене и током постхладноратовског периода нарастајуће негативне перцепције бирача према левици.

Поменуте три хипотезе су у домену идеационог објашњења. Аутор је потврдио ове хипотезе, те да су у великој мери оснажиле смер идеолошких трансформација.

Кандидат као *методу прикупљања података* за израду докторске дисертације у највећој мери користи *анализу садржаја*.

Када је о *основним методама научног сазнања* реч, најважније коришћене су методе *анализе* (кандидат детаљно раставља предмет истраживања на саставне делове), *синтезе* (растављени делови предмета истраживања агрегирају се у кохерентну целину), *апстракције* (раздвајањем битних од небитних својстава поставља се теоријски оквир појмова који служе у истраживању), *конкретизације* (износи се закључци кроз истраживање конкретних феномена) и *генерализације* (у истраживању се изводе уопштени закључци на темељу утврђених чињеница из стварности предмета истраживања). У извођењу закључака коришћене су и важне методе *индукције* (кандидат на основу тумачења појединачних елемената износи закључке и проверава хипотезе) и *дедукције* (нарочито присутна у примени теоријског оквира на предмет истраживања и потврђивању хипотеза).

Када је о *опитенаучним методама* у политиколошким истраживањима реч, коришћене су *хипотетичко-дедуктивна* (укрштају се теоријска и емпиријска сазнања с циљем формирања ставова и континуиране провере истраживачких хипотеза – акценат се ставља на „развојност“ сазнања) и *компаративна метода* (нарочито присутна у поређењу периода на који се кандидат у истраживању усредсређује са претходним временским периодом, периодом Хладног рата).

4. Кратак опис садржаја дисертације

У **Уводним разматрањима** дисертације укратко се поставља предмет и циљ истраживања, као и основни увид у тему докторске дисертације. Такође, у овом делу кандидат набраја поглавља која следе, те најављује њихову тематску и аргументативну оријентацију.

У првом поглављу рада, под називом **Теоријско-методолошки приступ и основни појмови**, кандидат се детаљно бави теоријским уводом, теоријско-методолошким приступом, односно појашњавањем типова објашњења које користи у раду и формулисањем најважнијих појмова. Нарочита пажња посвећена је одређењу идеологија левице као параметара за тумачење предмета рада – динамике и квалитета идеолошких трансформација италијанске левице. Овоме се приступа детаљно, с обзиром на обим и разноврсност идеолошке породице о којој је реч, те кандидат формира и уводи у употребу графичку шему којом визуелно представља промене идеолошких позиција.

У другом поглављу дисертације, под називом **Италијанска левица у Хладном рату**, кандидат се углавном базира на дескрипцији у служби културног и политичког позиционирања (идеологија) левице у хладноратовској Италији. Указује се на специфично историјско и идејно наслеђе италијанске левице, на њену значајну политичку снагу и улогу у партијском и друштвеном систему, те се појашњавају идеолошке позиције ових партија током и пред крај Хладног рата. Такође, у овом поглављу описује се институционални дизајн политичког и партијског система као позадине односа и механизма у политичком пољу, што је од значаја за елаборирање постхладноратовских политичких односа и процеса идеолошке трансформације италијанске левице.

У трећем поглављу, под називом **Промене на пољу идеја и симбола: идеационо објашњење идеолошке трансформације највеће партије италијанске левице**, кандидат се бави идеолошким трансформацијама највеће партије италијанске левице након Хладног рата из аспекта у претходном тексту поменутог идеационог објашњења. Постављене су помоћне хипотезе као претпостављени узроци идеолошким трансформацијама. Хронолошким следом представљени су и анализирани догађаји и феномени који су, по претпоставци, утицали на промену перцепције концепата, појмова и симбола левице у италијанском друштву: пад Берлинског зида, корупционашки

скандал Танђентополи, медијски утицај деснице остварен кроз врло значајан посед приватних и контролу државних медија, као и нестабилност левичарских влада. Све ово утицало је на све веће дистанцирање левике од старих идеолошких поставки, реторике и симболике, како кандидат веома аргументовано закључује. У ову сврху, кандидат изводи емпиријску анализу тумачећи значајан број докумената, монографија, анализа и истраживања, те износи закључке о потврђивању помоћних хипотеза.

У четвртом поглављу дисертације, под називом **Утицаји социјално-економских структура на идеолошку трансформацију највеће партије италијанске левике**, кандидат анализира промене материјалних (социјално-економских) услова које су наступиле након Хладног рата. Дакле, у овом поглављу, анализа утицаја узрока на процесе идеолошких трансформација, заснива се на структуралистичком објашњењу. Међу претпостављене узроке кандидат убраја раст средње класе, глобализацију, продужен животни век, технолошку незапосленост и, на крају, Светску економску кризу из 2008. године. Истиче се закључак да су важни узроци који су семантички и симболички депопуларисали леве концепте имали снажну потпору у социјално-економској стварности. Тиме је италијанска левица била паралисана; с једне стране, свет њених идеја, вредности и симбола имао је значајно мању друштвену подршку у односу на хладноратовски период (као резултат доприноса узрока обрађених у трећем поглављу, као и пораста средње класе, што је обрађено у четвртом поглављу), док је с друге стране сет практичних политика левике био снажно инхибиран структурним проблемима савременог друштва и савремене економије.

У **Закључним разматрањима** кандидат износи неколико запажања. Генерални закључак је да су класични левичарски концепти, било радикални, било умерени, заједно, током постхладноратовског периода били у мањинској позицији у италијанском друштву. Засновану на измењеним економским и културним основама, десница је у овом периоду постигла „контрареволуцију“, што се очитује како из различитих независних истраживања јавног мњења и бирачких преференција тако и из резултата италијанских избора на којима је десница у биполарном сукобу са левицом готово константно имала мање или више изражену предност. Резултат ових процеса постала је тешко препознатљива „центристичка левица“, која, оличена пре свега у Демократској партији, показује изражену наклоност средњој класи и неолибералним решењима.

Кандидат у Закључним разматрањима тематизује могућности за ревитализацију италијанске левике. Његов генерални закључак је да шансу за обнову подршке у

италијанском друштву левица има у нарушеном економском стању друштва као последице Светске економске кризе. Међутим, за трајнију вредносну обнову левице у Италији неопходно је и успостављање већег плурализма у медијима и борба против сукоба интереса на овом пољу, у чијем је одсуству десница стекла значајну бирачку подршку током периода након Хладног рата. Кандидат на крају истиче да би ове мере, ипак, биле недовољне без конституисања новог пројекта левице који би, слично некадашњем успеху државе благостања, успео да помири захтеве за привредном продуктивношћу и социјално-економским егалитаризмом. Као закључак, кандидат наводи да овакав пројекат мора бити изводљив на националном нивоу, имајући у виду да интернационално замишљени пројекти левице не могу заживети без раширеног партикуларног снажења левице на, преваходно, европском простору.

Након **Литературе** докторске дисертације следе **Прилози** у оквиру којих су приказани резултати италијанских избора током и након Хладног рата, као и састави постхладноратовских италијанских влада левице и деснице.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација кандидата Радивоја Јововића представља исцрпну емпиријску анализу економских, друштвених и политичких процеса италијанског друштва и са нагласком на програмско-идеолошкој трансформацији и трендовима. Допринос ове дисертације огледа се пре свега у научној области *политичке социологије*, а прецизније у области политичких партија, програма и идеологија. Њен садржај може послужити и као добар истраживачки модел студије случаја у компаративној перспективи и за друге сличне случајеве, те у значајној мери може бити користан и инспиративан за анализу кретања левице у Србији, како у комунистичком тако и у посткомунистичком контексту. Такође, ова докторска дисертација пружа прилично детаљан и увид у политичке процесе и институције у Италији, што је домаћој научној и стручној јавности често недовољно познато.

Теме којима се кандидат бави и закључци које износи у снажној су вези са кризом идеологија и практичних политика у ширем европском контексту. Кандидат Јововић тежи да кроз текст докторске дисертације, а вредносно неутрално изводећи аргументацију, изнесе на светло неколико макро предлога за обнову једне идеолошке визије „доброг друштва“. Потврђујући највећи део изнетих хипотеза, кандидат уочава

тачке са којих се мора кренути у креирање иновираних идеолошких и практичних концепата, како у италијанском, тако и у бројним другим друштвима. Овим кандидат Јововић поставља основе за даља, специфично усмерена истраживања у овој области.

6. Закључак

На основу претходних тачака овог извештаја и посебно оцене о научном доприносу, Комисија сматра да ова докторска дисертација задовољава све услове самосталног и вредног научно-истраживачког подухвата. Кандидат Радивоје Јововић се у процесу њене израде руководио правилима научног истраживања, од постављања истраживачког задатка до последњег дела – писања закључка. Извршена је детаљна анализа на обимном научном материјалу и на основу тога су изведени поуздани закључци који су потврдили претходно добро постављене хипотезе – општу и посебне.

Комисија је стога сагласна у оцени да докторска дисертација **„Италијанска левица после Хладног рата: путеви идеолошке трансформације“** у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да донесе одлуку у складу са овим закључком.

У Београду, 23.10.2015. године

Комисија

Проф. др Зоран Стојиљковић

Проф. др Душко Радосављевић

Проф. др Славиша Орловић (ментор)